

F O A I E

pentru

minte, inimă si literatură.

№. 3.

Luni, 20. Ianuarie

1847.

Къвънтъла дшпровизат ла шортънта-
реа прои-митрополитълаи Beniamin
Костаке.

Чинстидилор аскълтъторі!

Дин чеа маі адънкъ векіме попоаре-
ле ші падиіле аѣ плъос тордіи лор prin
квинте фъперале. Орагторіи адеса аѣ тре-
вѣит съ ворвѣаскъ аскълтъторілор деспре
мерите ординаре, сирѣндъсъ ка prin пице
квинте лъаци ші prin шѣестриеа риторичеі
съ дндѣишезе inimile лор. Къ тотъла дин
прогивъ дъсъ, центръ върватъла кареле а-
към заче дн шѣлокъла постръ орі че аш
черка ші маіш сирѣви съ ворвѣаскъ къпоск
къ нѣ ва фі де ажъос. Че ар изгѣ оаре
съ ворвѣаскъ во ритор деспре ачест маі
виртѣос дингре оашеи, каре съ нѣ въ фіе
къ деплинътате къпоскът вѣъ ші Молдовеі
днгреці?

Аша дар чинстидилор аскълтъторі! тѣ
шърцинеск пѣмаі дн атѣта, а въ сѣзѣе къ
еатъ дн шѣлокъла Востръ зак центръ чеа
маі де пе зртъ датъ рѣтѣшѣдеме къпоскът-
лъви архіепіскоп Beniamin Костаке прои-
митрополитъла Молдовеі; пѣа кърѣиа кърат
сѣфлет дндъратъла Дампезеѣ съ л пѣстрезе
дн лѣкамъриле дрегдилор, дъуре към те-
мор а фангелор сале о пѣстрѣт къ тоциі

дн inimile поастре, ші дъпре към исторіеа
ва фаче съ се пѣстрезе де асемenea ші
дн inimile ценерагдилор вѣтоаре; іар ха-
рѣл лѣи Дампезеѣ ші вѣнекъвълтареа пѣ-
ринтелѣи Beniamin съ рѣтѣше асѣпра поа-
стръ ші съ се погоаре престе зрташіи
зрташилор пощриі. Amin!

А п т и - с к і а з л

(Бртаре.)

Романиі триметеаѣ колонііме лор дн
четѣдѣме попѣлмор сѣптѣжгаді, пе каре
ле препоіаѣ ші ле днтріеаѣ. Попѣлѣл
чел векіѣ атѣпчи де рѣнд се днпнѣдеа а-
фаръ: къчи пѣтѣжнтъла ера атѣпчи днпѣр-
цит днтре колони; ші фіндкъ тоате коло-
ниіме, prin лециіме деспре колониі, ераѣ да-
тоаре а скріе ші а ворѣи дн лімба тѣмеі,
— дн лімба Ромеі, векіи локѣторі се ав-
сорѣеаѣ кърѣнд де кътръ романи. Ачесте
аѣ фост ресълтателе днпопорѣреі четѣдѣ-
лор къ романи дн тоате провинциіме. Дар
дн четѣдѣме провинциілор, каре се сѣпт-
жѣгаѣ дъпъ ревеллізиі, ші дъпъ кълѣтѣри
де токтемлі фѣкъте де маі пайнте, попѣлѣл
ревеллѣ се стирпиеа къ тотъла. Аста се ве-

de pretzindene дн історія романъ. Ынде сжнт еквиі, волхсчіі, ернічіі ші о мълдіме де алці попълі етръсчіі ші алціі? Дъпъ кжтева ревелізиі, ъі ведем стерші къ пъме къ тот дн Італія.

Съ апплекъм ачесте ла Дачія. Ноі кьпоаштем къ тодіі гроаза романілор де дачі днкъ де сьнт Азгъст*); штім ръшінеа пьдїть сьнт Domitian; кьпоаштем дмпрецізърріме челлві дн зрмъ днкаерѣ ал лві Траіан къ дачіі; штім дн географіі чеі веки, къ дн Дачія ші стрейнілор ераѣ кьпоскъте песте патрззечі де четъді**) пъмаі дн челле маі днсемаате. — Есте къ пьтїнцъ а крѣде, къ Романіі пъ вор фі дмпопълат ачесте четъді, — чел пьдїн ачелле патрззечі ші треі маі де фрънте алле лві Птолемеѣ? Есте дндедеште а крѣде къ ле вор фі лъсат дн мѣна Дачілор? — Дар зрме де четъді romane дн пьтѣнтъл Дачіеі сжнт къ мълт маі мълте. — Тоате ачесте зрмеазъ де сіне, кѣм ам зіс, ші фъръ нічі о тьртъріе історікъ.

Дпсъ, де ші історія романъ, токмаі сьнт Траіан, е кам сьръкѣдъ де ісвоаре; дар дн пьдїніі скрііторі чеі авем пьтем дeverі тоте кжте ам зіс маі сьс. Dione Кассіѣ не сьзне фъръ нічі о тьртїніре, — фъръ нічі о рестрїнсъръ, къ дъпъ че Дачія а devenїт сьппъсъ романілор, Траіан а дпловкїт, — а дмпопълат

(κατόμισεν) четъдіме еі.*) Іар Евтропіе не сьзне ачѣаста маі лътърїт, пъ пъмаі де четъдіме Дачіеі, чи ші де сателе еі, зікжнд къ Траіанѣ сьптжвгжнд пе Дачія, пемъртїніте мълдімі де оаменї, дн тотъ лъмеа романъ, а дъс аколо ка съ дпловкїаскъ царїніме, — кжмпїле ші четъдіме; ші ка съ пъ се паръ ачесте преа есцаперате, — преа дпкорпорате, адазгъ пемїжлочїт: „къчі прїп лъгъл ресвоїѣ ал лві Дечевал, Дачія ера стоарсъ, сьптъ, — лїпсїть къ тотъл (exhausta) де бърваді,“***) Ізліан авътътъл, зіче днкъ ші маі мълт, къ адекъ semіndia Дачілор с'а стьртїт къ тотъл ші с'а стерс, — пегрешїт дн Дачія.***) —

Дакъ скрііторїі романї ші гречї тьртъріескъѣ, къ Траіан а дмпопълат пъ пъмаі четъдіме, чи ші челелалте локерї дн Дачія, саѣ къ алте кьвінте: къ Траіан а дмпопълат ші сателе Дачіеі, — къ пе-

*) Dio Cass. Hist. rom. L. LXVIII. e Xiphilino. Ноі ам традсе дъпъ орігіналѣ, знде стъ: „Καὶ οὕτως ἡ Δακία Ῥωμαίων ὑπήκοος ἐγένετο, καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ ὁ Τραϊανὸς κατόμισεν.“ Фрасъл дн зрмъ: „Ші четъдіме дн еа Траіан ле-а дмпопълат.“ Латїнъл дл традъче: „In eamque (Daciam) Traianus colonias deduxit.“

**) Eutrop. Brev. Hist. rom. L. VIII, C. 6. „Traianus victa Dacia, ex toto orbe romano infinitas eo copias hominum transtulerat ad agros et urbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decebali viris fuerat exhausta. (— iuxta alios codices: „Daciae — — res fuerant exhaustae.“)

***) „Et Getarum (Dacorum) quidem gentem penitus everti et delevi.“ Julian Ap. in Caes. (дмтродъче пе Траіан ворпїнд.)

*) „Pene occupatam seditionibus delevit urbem Dacus.“ Hor. L. III. Od. 6.

**) Птолемеѣ пъмеръ 43, зікжнд къ ачесте сжнт челле маі де фрънте. Cl. Ptol. Alexandr. Geograph. L. III. edit. Moletii, de anno 1562. pag. 84—85.

търците мълчимі де oameni din tot кр-
принсѣ имперіалѣ, — дакъ еі спѣшѣ дн
квѣнте лѣминате, къ semіodia Дачіор с'а
стърпіт къ тотѣл din Dacia: апоі каре маі
сѣлт темеірїле, пе каре rezimăndъсе о-
тѣл челлѣ къ mіndїле дитреці, ар маі пѣтѣ
ворбі деспре пѣтърѣл реташіор дачі, —
деспре зн пѣтър, пе каре съ пѣл авсоар-
въ елетжнтѣл romanѣ? — Еѣ кредѣ, къ
nimik пѣ поате фї маі рїдїкѣл, декжт а
ворбі — дѣпъ тоатѣ ачесте — деспре
шасѣ колонїі, — деспре шасѣ тѣргѣрї
орї кіар деспре шасѣ сате! — Еѣ штіѣ,
къ мѣлці сокотескѣ къ пѣ с'ар пѣтѣ креде
съ се фї стърпіт тоці дачїі: къчї ачѣаста
ар фї о варваріе преа таре! Еѣ ле-аш ре-
спѣнде, къ ачѣастѣ варваріе пѣ се поате
дипѣта пѣгжнілор romanі дн градѣл, дн
каре се квѣне еа крештінілор европѣні
ассѣпра векїлѣі попѣл din Амерїка. —
Апоі аїчї ворвѣскѣ тѣртѣрїїле скрїсе, —
ворвѣскѣ шї фаптеле. Адеврѣат къ істо-
рїа Дачїеі днкъ е днкѣркѣтѣ, — шї ва
маі фї, пѣлъ че се ва ївї вѣрватѣл, каре
съ о скрїе фѣрѣ патїтѣ; къчї Арделенїі,
карїі сѣлт маі тѣлт кіемаці шї ажѣтаці
декжт алціі а скрїе ачѣастѣ історїе, сѣлт
totdeauna дѣволдїці шї стрѣжтораци де
їntересе полїтїче . . . Ыніі зїкѣ: Адеврѣ-
рат історїчїі romanі спѣшѣ къ semіodia Da-
chior с'а стїнс din Dacia; дар чїне ва кре-
де къ еі тї вор фї вчїс пе тоці? шї дакъ
пѣ ї-аѣ вчїс, че с'а фѣкѣт къ дѣпшїі, vnde
се дѣсерѣ, чїне маі штіе де еї дѣпъ ачѣеа?"

Еѣ ам зїс маі сѣс, къ тѣжмаї сѣпт
Traian історїа romanѣ е маі сѣрѣкѣцѣ;
дар ам атїнс, къ romanїі vnde вѣрѣаѣ ко-
лонїі, дѣпїцеаѣ афарѣ пе попѣлѣл челлѣ
векїѣ, шї алѣдѣатѣ дн стѣрпїеаѣ. Тоате

дѣспреціѣрѣрїле аратѣ къ шї дн Dacia с'а
ѣрмат ашеа. Дар апоі че vom зїче ла
ресвоаеле каре маі вїнѣ шї дѣпъ Траїанѣ
къ Дачїі? Че vom зїче, деспре Дачїі ре-
велланці? Ынде ераѣ ачестїїа? Мѣлці со-
котїрѣ къ дела пѣтѣле дѣреї се вор фї
пѣмїт шї romanїі де аїчї дачї; къ с'а фѣ-
кѣт ачѣаста де bizantinї, есте штіѣт; дар
съ се фї фѣкѣт шї сѣпт domnia romanior,
пѣ сѣптем де тот сїгѣрї. Ашеа дар пѣ
пе ретжѣе декжт а аллерга ла історїа
тїмпѣлѣі ачеллѣїа, орї кжт есте еа де сѣ-
ракѣ. Ла Dione Cassїѣ есте зн локѣ, каре
реварѣсѣ таре лѣтїнѣ пѣсте тема поастрѣ
шї addeverеште кжте ам зїс маі сѣс; а-
чѣст локѣ пе аратѣ, къ дачїі карїі аѣ скѣ-
пат де савїа romanѣ, аѣ фост скошї, —
алѣгаци де аїчї. Ачѣст локѣ вїне дн вїїаца
лѣ Commodѣ, кареле а дѣпѣрѣдїт din Mar-
tie 180 пѣлъ ла 31. Декѣмвріе 191, —
doisprezече anї.

Ка съ дѣделѣцем ачѣст локѣ ѣрмеа-
зѣ а шті, къ Commodѣ а моштенїт дела
тареле сѣѣ тѣтѣ, Маркѣ Аврелїѣ Antonїнѣ
ресвоаеле къ попѣлїі din стѣжга Дѣлѣреї,
дела Tisca дн сѣс, — ашеа дар токмаї
лжогѣ Dacia — къ квадїі, таркоманїі, іа-
зїціі шї вѣрїі. Кѣ тоці ачѣстї попѣлї, кіар
шї іазїціі шї вѣрїі сѣпт вѣтмаї вѣчїнїі Da-
chїеі, іар пѣ дн дѣсашї Dacia, се vede лѣ-
тѣрїт тот din Dione Cassїѣ.*) Дѣпъ че
пе сїзне ачѣстѣ історїкѣ, къ commodѣ а
фѣкѣт паче къ маі сѣс пѣмїціі варварї, дн-
съ къ легѣтѣрѣ ка съ пѣ се апропїе де
Dacia къ вїтеле лор декжт пѣлъ дн де-
пѣртаре де 40 стадїрї, адаѣце пѣтмаї де-
кжт: „Іар Sabinianѣ, dїнтре, орї dїо Dачїі

*) LL. LXXI—LXXII.

вечини (*προσώραν*), каріи ераѣ скоши орі алпгаді дін кіар патріа лор (*ἐκ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντας*) ші акѣм кѣцетаѣ а ажѣта алтора (а се ѣні кѣ алді варварі), а сѣппѣс — орі а сѣптѣжгат — ка ла 12,000, фѣгѣдѣ-індѣле кѣ ле ва да оарекаре парте де пѣтѣжот дн Дація ноастрѣ.*) Де-ші ва фі дѣмплініт Сабініанѣ кѣвѣжотѣл орі ва, пѣ се штіе: кѣчі ла Dione пѣ се маі гѣсеште пінік скріс деспре ачѣаста. Дар локѣл ачѣаста есте пентрѣ поі фоарте дѣсѣмпѣтор. Елѣ не аратѣ, кѣ Даціи векиі локѣиторі аі Даціеі романѣ сѣжнт скоши, сѣжнт алпгаді дін патріа лор; ші фііндѣкѣ Dione зиче кѣ ле-а фѣгѣдѣіт локѣрі „дн Дація ноастрѣ“ — *ἐν τῇ Δακίᾳ τῇ ἡμετέρα*, — есте дн. ведерат кѣ ачѣі даці сѣжнт афарѣ де аде-вѣрата Даціе; ші іарѣші фііндѣкѣ Dione зиче „Дація ноастрѣ“ адекѣ романѣ, се vede а не да де дѣцеллесѣ, кѣ Даціе се ва фі пѣтѣт пѣмі ші алтѣ локѣ не ѣнде рѣтѣчаѣ алпгаді даці, афарѣ де провин-ція романѣ. Орі кѣм ва фі, аста е сігѣрѣ, кѣ даціи, дінтре каріи Сабініанѣ сѣппѣне ка ла 12 міі, сѣжнт даці скоши дін патріа лор, ші се афлаѣ атѣпчі дінколо, — дін сѣс де Тиссѣ, каре лѣкрѣ се дѣтѣреште ші пріа ачѣеа, кѣ еі се пѣтѣскѣ вечині, — дѣвѣчі-паді, дѣмѣтѣрѣіпаді (*προσοροι* = *contermini*) кѣ вѣрїи, каріи пѣмаі пѣпѣ ла 40 stadієрї

се потѣ аппропіа де адевѣрата Даціе. Ачѣесті вѣрї вїнѣ дн оастѣа лѣі Дѣчевалѣ ка соді аі Дацілор; поате сѣ фіе ші ло-кѣиторі аі Даціеі*); дар акѣм сѣжнт лѣп-гѣ Тиссѣ, лѣжогѣ кѣаді ші маркомані. А-фост ѣп лѣкрѣ преа фірескѣ, ка даціи алп-гаді дін патріе, сѣ фѣгѣ лѣпгѣ вѣрї, — фрадіи орі пѣмаі содіи лор. — Тот ачѣст локѣ не дѣ де дѣцеллес; кѣ даціи каріи дѣпѣ Траіан се маі батѣ кѣ романіи пѣ сѣжнт дн Дація провинція романѣ, чі де не дѣлѣтѣрї се дѣчѣркаѣ а-ші рекѣорінде кѣміне-ле пѣрїнтѣшті, пѣпѣ че венінд по-пѣліі дѣрмані с'аѣ стіне ші еі де не фада пѣтѣжотѣлѣі. — Лѣі Dione Кассіѣ ѣрѣеа-зѣ сѣі дѣм тот кѣзѣтѣжотѣл; пентрѣкѣ ел трѣіеа не тімпѣрїле ачѣесте, ші пентрѣ кѣ ка ла 35 annі дѣпѣ ачѣаста сѣпѣт дѣ-пѣратѣл Северѣ се афлѣ дн Паноніа ка команданте-ле армателор романѣ де ако-ло, пре-кѣм дѣсѣші не сѣпѣне**); ашеа дар токмаі лѣжогѣ театрѣл евенемінтелор де каре ворѣшѣте.

Пентрѣ а маі дѣтѣрї локѣл лѣі Еѣ-тропіе деспре: пѣтѣрїнііте-ле мѣлдімі де оамені дін тот імперіѣл романѣ, ар трѣвѣі сѣ фачѣм ѣп апаліс дѣтѣрегѣ лімѣеі ноа-стре, ші сѣ о алѣтѣрѣм пе лѣжогѣ тѣте лімѣеле романѣ: кѣчі дакѣ сѣжнт адевѣ-

*) „Sabinianus autem, Dacorum finitimorum, ad duodecim (XII) millia, qui suo expulsi erant agro (*ἐκ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντας* — *ex ipsa patria pulsī* —), et aliis opem laturo, suam in potestatem redegit, aliquam eis terrae partem in Dacia (*ἐν τῇ Δακίᾳ τῇ ἡμετέρα* „in Dacia nostra, aut in ipsa Dacia nostra) se concessurum pollicitus.“ Idem L. LXXII- e Theodosio.

*) Cl. Ptol. Geogr. I. c. — Аічї вїнѣ дн Дація вѣрѣдені, каріи се вѣдѣ а фі вѣрїі. Дар Пто-лемеіѣ, каре а трѣіт сѣпѣт Adrian ші Анто-нінѣ Піѣл, ворѣешѣте де Дація ка кѣнд п'ар шті кѣ атѣпчі ера провинціе романѣ. Ел се разіѣм пѣмаі пе дѣографі маі веки: пентрѣ-кѣ дн тоатѣ вїѣада са п'а фѣкѣт нічі о кѣ-лѣторіе, чі а мѣзѣт пѣмаі пе фігѣрї матѣ-маріче дн Alessandria.

**) Dio. Cass. L. LXXV. ad finem.

рате ворбеле лѣи Евтропіе, апої пѣтаї лімба ромѣнеаскъ ар пѣтѣ доведї ачеаста дїн кѣпрїнсѣл сѣѣ. Апо адевѣрѣ лімба ромѣнеаскъ не дѣ ачеастъ мїновнатъ довадѣ. Еа аре сіогѣрѣ неште ретѣшїде де векїа лімѣ латїнѣ, каре нѣ се маї гѣсескъ декѣт прїн Плаѣтѣ, Терентїѣ, Варроне шї прїн дїскрїселе де не пїетре; еа аре ѣтеле пѣтаї кѣ латїна кѣтѣне, алтеле пѣтаї кѣ італїана, ѣтеле пѣтаї кѣ франгеѣза, алтеле пѣтаї кѣ спанїка, шї їар алтеле пѣтаї кѣ портѣгалла; дар челе маї ѣтѣтоаре ла окї сѣнт ачелле не каре ле авем пѣтаї пої шї провинціалїї дїн Франца, шї ачелле не каре ле авем пѣтаї пої шї валїсїї дїн Елвеціа. Тоате ачесте се дїделлегѣ афарѣ де сѣта кѣвїнтелор шї а формелор не каре ле авем кѣ тодїї. Чїне с'а дїчеркат вреодатѣ дї ачеастъ лѣкраре, тї есте кѣ пепѣтїнцѣ а нѣ се дїкредїнца не деплїнѣ, кѣ аїчі неапѣрат аѣ кѣрс романї дїн тот імперїѣл Ромеї, дѣпѣ кѣм спїне Евтропїѣ. Ба дїкѣ лімба ромѣнѣл, — ачеастъ лімѣ арѣкѣт дїтрїнѣ вогїеѣ де лѣте атѣт де депѣртат де Рота, — ачеастъ лімѣ деспреѣвїтѣ де чеї че нѣ о кѣпоскъ, — есте кїематѣ а ре-вѣрса чеа маї таре лѣмїнѣ песте лімбеле романе, шї кїар песте їсторїка десвѣлїре а лімбевї латїне.

Ачесте ажѣнѣгѣ а не кѣвїнѣце, кѣ романїї чеї дїн Дачїа лѣї Траїанѣ, — ачелле немѣрѣдїнїте мѣлѣдїмї де романї, дїн Дачїа де вїнде Дачїї ераѣ алѣнгадї, — нѣ шї-аѣ пѣтѣт стрїка лімба кѣ дачїї. Кїар шї кѣнд ам зїче, пѣтаї дела пої, кѣ вор фї маї ретас дачїї пїетре романї, ачеїа дѣпѣ челе зїсе с'аѣ авсорѣт де романї ка о пїкѣтѣрѣ де анѣ дїтрїнѣ рїѣ. Дїтрїо сѣтѣ шапте-

зечї, зї кѣ Nr. 170 апої, кѣте рѣнѣвѣрї де ѣменї нѣ се стрѣкоарѣ! — Шї акѣм ам пѣтѣ дїтреба пѣтаї декѣт: не чїне ва фї пѣтѣт стрѣмѣга Аврелїан песте Дѣпѣре? Дар не дїтоарчет ла дївѣлѣїала кѣ сармадїї, скїтїї, скїаїї саѣ словенїї.

(Ва ѣрма.)

К а л е н д а р і ѣ л.

(Ѣрмаре.)

Романїї пѣтера зїлеле лѣнеї дїн ѣр-мѣторїѣл мод: Ії дїмѣрѣдїа лѣна дїн доѣт; пре челе де 31 зїле кѣте дїн 15, пре челе де 28 шї 29 кѣте дїн 13. Апої не жѣмѣтатеа дїтѣе а лѣнеї о сѣпт-дїмѣрѣдїа дїн треї, шї не дїтѣеа зї о пѣтѣеа календѣ, calendae (стрїгата); не а шептѣеа ла челе де 31 зїле, преѣм ера Мартїе, Маї, Квїотїлїс ї Октовер, шї не а чїнчеа ла челе кѣте де 28 шї 29 о пѣтїа поѣл (нопае), адеѣт а поѣа зї пѣмѣратѣ дела жѣмѣтатеа лѣнеї дїдѣрѣт, преѣм де есемплѣ ар фї пѣмерѣнд дела 7—15, сеаѣ пѣмерѣнд дела 5—13, еарѣ не а 15-а сеаѣ не а 13-а а жѣмѣтѣѣеї дїнтѣїе а лѣпелор аѣ де 31 аѣ де 29 о пѣтїа їдѣс (їдѣс), жѣмѣтатеа (їдуо дїдоїѣ, даѣ дїн доѣт). Сѣ лѣтѣм де есемплѣ лѣна лѣї Мартїе де 31 зїле, шї сѣ о пѣмѣрѣтѣм дѣпѣ датїна Романїлор.

1	дїтѣеа зї VII. се зїчеа календа лѣї Мартїе.
2	— VI. а шеса поѣл а лѣї Мартїе,
3	— V. а чїнчеа поѣл а лѣї Мартїе.
4	— IV. а патра поѣл а лѣї Мартїе.
5	— III. а треїа поѣл а лѣї Мартїе.
6	— II. дїаїнте попелор лѣї Мартїе.
7	— I. попеле лѣї Мартїе.

Дѣпъ ачѣста.

- 8 дпгѣа зѣ VIII. а опта идемор лѣи Мартіе.
 9 — VII. а шептеа „ „ „
 10 — VI. а шеса „ „ „
 11 — V. а чпчѣа „ „ „
 12 — IV. а патра „ „ „
 13 — III. а треѣа „ „ „
 14 — (II) днапгѣа „ „ „
 15 — (I) идеме лѣи Мартіе.

А пої:

- 16 — XVII. а шептеспрезече а календелор лѣи Априліе.
 17 — XVI. а шесеспрезечеа а кал. лѣи Априліе.
 18 — XV. а чпчпспрезечеа а кал. лѣи Априліе.
 19 — XIV. а патрѣспрезечеа а кал. лѣи Априліе.
 20 — XIII. а треїспрезечеа а кал. лѣи Априліе.
 21 — XII. а дѣспрезечеа а кал. лѣи Априліе.
 22 — XI. а вѣспрезечеа а кал. лѣи Априліе.
 23 — X. а зечеа а кал. лѣи Априліе.
 24 — IX. а поза а „ „ „
 25 — VIII. а опта а „ „ „
 26 — VII. а шептеа а „ „ „
 27 — VI. а шесеа а „ „ „
 28 — V. а чпчѣа а „ „ „
 29 — IV. а патра а „ „ „
 30 — III. а треѣа а „ „ „
 31 — (II.) днапгѣа „ „ „

Ларинеѣе се зиче:

Calendis Martii.

Pridie calendarum Martii.

Nonis Martii.

Pridie nonarum Martii.

Idibus Martii.

Pridie iduum Martii etc.

О атаре переглатеѣ шѣ несактеѣ дп календарѣа апѣлѣи, копѣндѣ черкѣа апѣлѣи, де кареа шѣ David ворѣще зѣкндѣ: „Бине веї кѣвѣота кѣвна апѣлѣи;“ дпкѣт дп зѣмеле лѣи Чичеро ажвнсесе еквипонѣа де прѣтѣварѣ кѣ дѣв лѣнї маї дп зртѣ, адѣкѣ пе ла 1. Маїѣ, прекѣн се ростѣще Чичеро дп епѣстола са кѣтрѣ Атѣк.

Пентрѣ а се капѣстра о аша копѣзѣ, Іѣліе Чесар, дѣпѣ че се дпвѣскѣ кѣ полтѣфѣкатѣл шѣ дѣктаторѣа, кѣамѣ ла Рома дела Александрѣа пе астронѣмѣл еѣпѣтеан Сосѣене, кареле дппревѣпѣ кѣ романѣл Маркѣс Фавѣс дндрѣнтарѣ календарѣл, пѣмѣт де атѣвѣча Іѣліан дѣпре пѣтеле полтѣфѣкѣлѣи, редѣкѣндѣсесе еквипонѣа еарѣ дп Мартіе. дндрѣнтареа лѣи аѣ фост ачѣста: Ла апѣл 707 дела зрѣреа Ромѣї сеаѣ 46 дп. де Хс., дптре Ноѣмѣврѣ шѣ Деѣкемѣврѣ с'аѣ днтрекѣлат дѣв лѣнї, дпкѣт апѣл ачѣста аѣ фост де 14 лѣнї.

Пентрѣ пѣтерѣл зѣмелор апѣлѣи с'аѣ лѣат ачѣл александрѣн де 365 $\frac{1}{4}$ зѣле. Еарѣ пѣтѣрѣл шѣ пѣтеле лѣмелор с'аѣ дпѣвт тот але Романѣлор, афарѣ де лѣна Квѣнтѣліе, дп каре с'аѣ фѣкѣт дндрѣнтареа апѣлѣи, кѣ дп опѣареа дѣктаторѣлѣи с'аѣ пѣмѣт Іѣліе. Шѣ фѣндѣкѣ $\frac{1}{4}$ де зѣ, пѣ пѣтеа интра дп калѣлѣл зѣмелор апѣлѣи чѣвѣл с'аѣ регѣлат ка ла ал 4ле ап, кѣнд фѣчѣа о зѣ днтреагѣ, сѣ се днтрекѣлезе днтре зѣоа де 23—24. Феврѣварѣ; шѣ атаре зѣ шѣ ап с'аѣ пѣмѣт bisectilis вѣсект bis sexto calendas Martias дндоинд зѣоа а шеса а календелор лѣи Мартіе. Де аїче вине кѣ Феврѣварѣ дѣпѣ ал треїле ап есте де 29 зѣле.

Ачѣст календар аѣ дпѣвт пѣпѣ ла кѣдереа имперѣлѣи роман, еарѣ дп вѣсерѣка крѣщѣпѣ пѣсте тот пѣпѣ ла а. 1582. Тѣге

сервѣторіе ера регълате дѣпъ календарѣл Івліан. Нѣмаї ла сервѣторіе пащелор се фѣкѣ врѣтѣоареа дндрептаре: Іздеї серва Пасха лор ла 14. Nizanѣ (Martie), сеаѣ маї кїар дн плїнолѣнїа лѣї Martie орї дн че зі ар фї venit. Ла днчепѣт крещїнїї канонїзарѣ а се серва пащеле днвїереї Домнлѣї тот ла Martie ка шї паска їздеїлор, днсъ днтр'о зі де дѣмінекѣ. Шї фїїндкѣ пащеле їздеїлор се тѣмпла адеце днтр'о зі кѣ а крещїнїлор, ла сїнодѣл де Нічеа дн анїї 325 d. Хс. се канонїзѣ ка пащеле крещїнїлор съ нѣ се сервезе одатѣ кѣ а Іздеїлор; чї пѣрвѣреа дн дѣмінека вїїтоаре дѣпъ плїнолѣнїа лѣїнеї лѣї Martie шї дѣпъ еквїнопцїа де прїмѣварѣ каре пе атѣнче се калкѣлѣ дн 21. Martie. Дечї фїїндкѣ дѣпъ асемене днорѣндѣїре серварѣ пащїлор се атѣрна де кѣрѣл лѣїнеїлор лѣїнеї, пентрѣ ачеаста с'аѣ адоптат атѣнчеа еарѣ чїклѣл лѣї Meton de 19 anї, дѣпъ каре зімеле анѣлѣї се компѣнеа де 365 $\frac{1}{4}$ зіме, еарѣ нова-лѣнїе дѣпъ кѣрѣл 19 anї кѣдеа еарѣ дн ачеаашї зі а лѣїнеї. О атаре комвїнацїе а анѣлѣї шї а чїклѣлѣї лѣїнарїѣ а лѣї Meton, че цїнтіа а вонї еквїнопцїа лѣї Martie кѣ плїнолѣнїа са продѣсе дн анѣл Івліан о непотрївїре кѣ адеврѣатѣл ан соларїѣ днчепѣт дела еквїнопцїе днтрекѣндѣл кѣ 11 мїнѣте; прїп ачесте мїнѣте дн ал 16ме секол калкѣлат анѣл се афлѣ стрѣмѣтатѣ еквїнопцїа, кареа ла сїнодѣл де Нічеа ера ла 21. Martie. Аша дар дела 325 Martie дн 21. шї пѣпъ ла 1577 Martie 10 дн кѣрѣ де 1252 anї челе 11 мїнѣте се фѣкѣрѣ 11 зіме, адекѣ кѣ атѣта ретѣсесе анѣл соларїѣ днпоїѣ. *)

Дн ал 16ме секол медїкѣл Алоїсїѣс Лілі дн Верона аѣ проїектат калкѣле спре дндрептареа календарѣлѣї Івліан. Дѣпъ шѣртеа са фрателе лѣї аѣ свѣс ачеле калкѣле папеї Грїгорїе ХІІІ. Понтїфїкѣл аѣ конвокат вѣн сїнод де прелаци шї днвѣцаци. Дн врта черчетѣрїлор шї а апро-

жѣнс днтрѣ днделелѣреа са амѣїг сеаѣ еквївок, кѣ вонї зік кѣ 11 anї сеаѣ зіме маї пайнте шї алїїї маї днпої, днделегѣнд тїмпѣл трекѣт, шї тот асемене днделег шї пентрѣ тїмпѣл вїїторїѣ. Днсъ ді вом сокотї кѣ стѣнд пої тїмпѣл трече не дїнаїнтеа поастрѣ атѣнче челе трекѣте вор фї маї пайнте шї челе вїїтоаре дн врѣтѣ.

Еарѣ де вом сокотї кѣ тїмпѣл стѣ шї пої мерѣет, апої вор фї челе трекѣте днпайнте, кѣнд ретѣїнд недетермінатѣ сїгнїфікацїа лѣї днпайнте шї днпої, прекѣт се је астѣзї, атѣндѣс се пот лѣїа шї 'пайнте шї 'напої, днкѣт днделесѣрїе чїокнїте днтре сїне ка дѣбѣ трѣнѣрїї контрамїскате се ловеск шї стаѣ пе лок шї venit ла ачеаа, ді нѣ пѣтѣт днделелѣре дакѣ мерѣет кѣ калкѣл днпайнте сеаѣ днпої. Нѣ цїїм дакѣ зікѣнд днпайнте тревѣсе съ тѣ вїт днпої, аѣ зікѣнд днпої тревѣсе съ тѣ вїт днпайнте.

Деакѣ челе че аѣ фост дн тїмпѣл трекѣт, сѣпѣт маї пайнте ді пої кѣ мїнѣте, зіме, анї шї секоле, апої тоате кѣте с'аѣ петрекѣт дела Adam пѣлѣ астѣзї, тоате ачеле сѣпѣт маї днпайнте, шї пої мерѣет дн врта лор; шї тоате кѣте аѣ а фї де амѣ дн вїїторїѣ, ачеле сѣпѣт дн врта поастрѣ днпої. Дечї пре челе дн тїмпѣл трекѣт се кѣвїне а се пѣтї маї днпайнте; дрепт каре шї еванѣлїстѣл, кѣ 30 anї маї дн врѣтѣ скрїїнд зіче: „Маї пайнте кѣ шесе зіме де пащїї вїїнд Ісѣс дн Вітанїа! . . . Шї пре челе дн тїмпѣл вїїторїѣ се кѣвїне а ле пѣтї днпої, фїїнд дн врта поастрѣ; днкѣт презентѣл есте зерѣл днтре трекѣтѣл днпайнтеа поастрѣ шї днтре вїїторїѣл врѣтѣторїѣ дѣпъ пої.

*) Кѣвѣнтѣл днпої сеаѣ днпайнте ла пої аѣ а-

ваціей фъкzte de ачеста ши де папа ла 1577 с'аъ пропъс сввераніѳор католичі, де къртъ каріи с'аъ ацептат; ши ла 1582 prin зп брвет Грігоріе XIII. обори календаріѳл Іѳліан ши сввстїтї дѳ локві, пентрѳ тоці католичіи, пре чел дрес, кареле астьзи се пѳтмеще: календаріѳл Грегоріан, календаріѳл дндрептат, календаріѳл де стилѳл поѳ, еарѳ чел Іѳліан се пѳтмеще де стилѳл векиѳ.

Дндрептареа с'аъ фъкзт дн врѳтѳторіѳл mod. Ла 4 зїле де Окт. 1582 с'аъ скъзвѳт челе 11 зїле спорїте prin мїнѳтеле кѳ каре календаріѳл Іѳліан тречеа песте анѳл соларіѳ, дн декѳрс де 1252 дела 325 епоха сїнодѳлѳ де Нічеѳа, ши аѳ регѳлат ка анѳл соларіѳ сѳ фїе де 365 зїле, 5 ѳре, 49 мїнѳте, 12 секѳнде, ши фїе-каре ал свѳгле ан, кареле дѳпѳ календарѳл Іѳліан тревѳе сѳ фїе вісект, дѳпѳ ачеста ар фїе де рѳнд.

Обсерваціѳле фъкzte de математїчіи ши астрономїи Захѳ, Лаланд ши Деламбрі, аратѳ кѳ анѳл соларіѳ ар фїе тот маї скѳрт кѳ 26 секѳнде, каре дн треї мї де анї ар фаче о зї, ши дѳпре календаріѳл Грегоріан.

Де ши ачест календаріѳ ера маї акѳрат дн калкѳлѳл анѳлѳї соларіѳ, декѳт ачел Іѳліан, дарѳ пентрѳ кѳ ера дндрептат де католичі, протестандїи дн Церманїа аѳ цїнѳт тот пе чел Іѳліан пѳлѳ ла 1700, англїи пѳпѳ ла 1752, свезїи 1753, еарѳ Рѳсїа кѳ тоці крещїніи вісерїчеї ортодоксе лѳ дїн пѳлѳ астьзи. (Ва зрѳна.)

Ын певѳн дїн лѳкомїе.

Дн зїлеле лѳї Іанварїе а. к. тѳрї днтрѳ касѳ де а певѳніѳлор зп вѳтрѳн де 79

анї, анѳте Сїмон, а кърѳї історїе ар пѳтеа серѳї де днѳѳдетѳрѳ ла тѳлді ѳменї дїн лѳте. Не кѳнд Наполеон хогѳрѳсе а зїдї зп палат рецелѳї де Рома ла варїера де Пассї, дн днпѳдека кѳсѳда зѳзї тїкѳлос чїстарїѳ аѳѳелѳѳ, днкѳт індїперѳл дшї дѳдѳ планѳл, кѳ днпѳратѳл аре сѳѳ сѳ кѳмпере ачѳа кѳсѳдѳ, сѳѳ сѳ ши скїмѳе тот планѳл де зїдїре. Днпѳратѳл дар черкѳ prin ѳменїи сѳї а се слѳвозї ла днѳѳвоїалѳ кѳ Сїмон, дар ачеста черѳ пе ачел петек де пѳшѳнт 20,000 франчі. Касїерїи днпѳрѳтещї пѳ воїрѳ кѳтѳѳа вреѳе а плѳтї атѳта; днсѳ маї тѳрзїѳ тотѳш еї се днѳѳплекарѳ, дар атѳнчі Сїмон дшї днѳѳї черереѳа, поѳтїнд 40,000 франчі. Ачѳеста днѳделегѳндѳѳ ѳменїи днпѳратѳлѳї, хогѳрѳрѳ а пѳ пѳшї нїчі ла о днѳѳвоїалѳ, чї а скїмѳа пѳцїн планѳл ши а днчѳпе кѳлѳдїреа. Дѳпѳ кѳтеѳа лѳнї зїдарїи арѳтарѳ, кѳ тревѳїнда чере, ка ачѳа кѳсѳдѳ орї ши кѳт ст се кѳмпере, кѳчї алѳѳелѳ тѳгѳ зїдїреа ѳ депарѳтѳ. Децї іарѳш віне треѳѳѳа ла днѳѳвоїалѳ; дар чїстарїѳл акѳт ши маї кѳ мїнте, пѳ чере маї пѳцїн декѳт 60,000 фр. ѳаменїи лѳї Наполеон дн днѳѳїе кѳ 50,000, дар пѳї прїмеще. Днпѳратѳл пѳкѳжїт порѳнчеще, ка сѳ пѳшї маї факѳ треѳѳѳа кѳ ачел ѳт, чї дакѳ чере тревѳїнда; маї віне сѳ скїмѳе тѳте планѳрїле. Сїмон кѳїндѳсе, кѳ аѳ лѳсат атѳта сѳѳѳ дїн тѳлѳ, мерѳе акѳт ши ши днѳѳїеа ел кѳсѳда маї днѳѳїѳ пе 50,000, дѳпѳ ачѳѳа пе 40,000, пе 20,000 дар дн дешѳрт, кѳчї планѳрїле ера акѳт тѳте скїмѳате. Днтрѳ ачѳѳа се іѳїрѳ пѳпѳрѳчїрїле дела 1814, кѳнд пѳѳѳа нїте грїжѳ де зїдїреа палатѳрїлор ши де кѳсѳда чїстарїѳлѳї. Нѳ треѳѳрѳ дої анї ши Сїмон девенї ла атѳта лїпсѳ, днкѳт дшї вѳндѳ кѳсѳда кѳ 150 франчі ши дѳпѳ кѳтеѳа лѳнї дшї пердѳ ши мїнтеа, дїн каре прїчїпѳ ажѳпсе дн каса певѳніѳлор, знде пѳтрекѳ рѳстѳл зїлелор сале.